

positief of negatief?²⁵⁶. Als je nauwkeurig luistert²⁵⁷ naar wat iemand zegt, dan is het redelijk eenvoudig om een filosofische wending aan het gesprek te geven. Stel dat iemand zegt: 'Je bent genegeerd (helaas-woord). Om de filosofische wending te maken, vraag je door naar de feitelijke dimensie van de gebeurtenis: Wie heeft jou genegeerd? Wat deed die ander dan? Jouw sensitieve houding zorgt ervoor dat het gesprek vertraagt, waarmee je voorkomt dat gesprekspartners ondoordacht reageren op de normatieve lading van een woord. Een ander voorbeeld. Stel dat iemand vraagt: 'Heb je iemand geholpen (hoera-woord)?' Als je dit kunt bevestigen, dan kun je meestal de volgende (normatieve) reactie verwachten: 'Wat goed van jou zeg!' Heb je recent iemand verloren of heeft iemand je platgewalst, dan volgt snel de reactie 'Aj, jammer dat je dat is overkomen'. Door jezelf te bekwamen in het *Concretiseren* (doorvragen op de feitelijke dimensie van hoera- en helaaswoorden), krijg je zicht op welke feiten de ander uit de werkelijkheid haalt. Je let niet op wat iemand 'bedoelt', dat wil zeggen welk gevoel of waarde iemand ermee wil uitdrukken, maar je richt je op de letterlijke woorden²⁵⁸.

Concretiseren gaat gepaard met het onderscheid tussen de feitelijke (beschrijvende, descriptieve) dimensie en de **normatieve** (waarderende, meningsvormende, oordelende) dimensie van een situatie. Als jou gevraagd wordt zo feitelijk mogelijk te vertellen wat er gebeurt, dan vertraagt het gesprek zodat jij en de medeluisteraars hun oordeel over die gebeurtenis kunnen uitstellen. Gaandeweg kom je tot het oordeel: de ander zou gelijk kunnen hebben. Of de verteller komt tot de ontdekking dat jij gelijk hebt, ook dat zou zomaar mogelijk kunnen zijn.

1.5.2 Hermeneutische cirkel

Het zou kunnen dat de ander gelijk heeft.

~ Hans Georg Gadamer²⁵⁹

Gesprekken over fundamentele kwesties lopen vaak spaak omdat ze op abstract en verbaal niveau blijven spelen. De gedachte hierachter is dat gesprekspartners

256. Zie §2.4 Oordelen.

257. Zie Deel II §1.2.3 Ritmisch luisteren.

258. Zie Deel I §1.5.5 In de praktijk: Sonja wordt bedreigd.

259. Uitspraak van Hans Georg Gadamer gedaan tijdens een televisie-interview met Rüdiger Safranski in 1996. Dit interview in het Duits is via youtube te raadplegen.